

WILLIAM SHAKESPEARE'S

JULIUS CAESAR

MARLON BRANDO

JAMES MASON

JOHN GIELGUD

LOUIS CALHERN

EDMOND O'BRIEN

GREER GARSON

DEBORAH KERR

Metro-Goldwyn-Mayer^A/s præsenterer William Shakespeares

JULIUS

I HOVEDROLLERNE:

MARLON BRANDO

SOM ANTONIUS

JAMES MASON

SOM BRUTUS

JOHN GIELGUD

SOM CASSIUS

LOUIS CALHERN

SOM JULIUS CÆSAR

EDMOND O'BRIEN

SOM CASCA

GREER GARSON

SOM CALPURNIA

DEBORAH KERR

SOM PORTIA

CÆSAR

Instruktor:

JOSEPH L. MANKIEWICZ

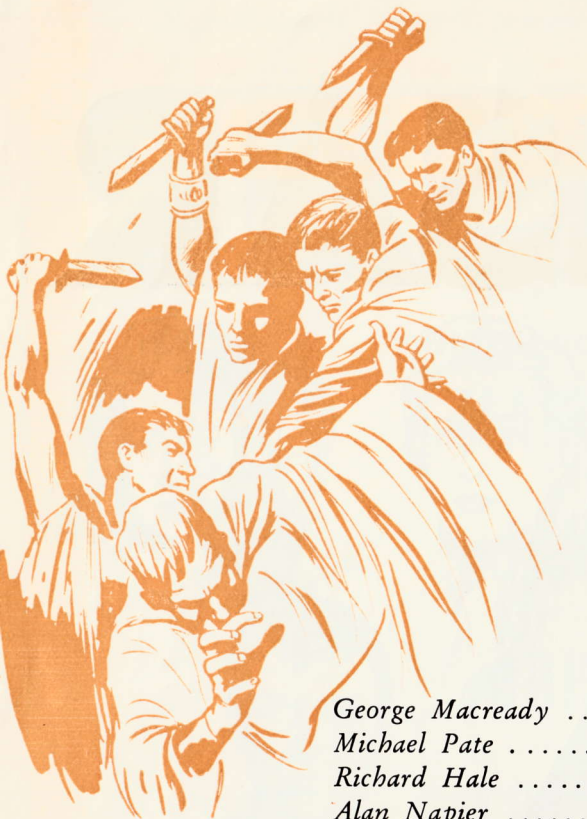
Producent:

JOHN HOUSEMAN

Musik:

MIKLOS ROZSA

Scenearkitekt: *Cedric Gibbons* -
 Cheffotografer: *Joseph Ruttenberg*
 og *Edward Carfagno*. - Tone:
Douglas Shearer. - Klipping:
John Dunning. - Kostumer: *Her-*
schel McCoy. - Instruktør-assi-

stent: *Howard W. Koch*. - Dan-
 ske tekster: mag. art. *Kaj Bom*
 og *A. V. Olsen* på grundlag af
Edv. Lembckes oversættelse.

<i>George Macready</i>	<i>Marullus</i>
<i>Michael Pate</i>	<i>Flavius</i>
<i>Richard Hale</i>	<i>En spåmand</i>
<i>Alan Napier</i>	<i>Cicero</i>
<i>John Hoyt</i>	<i>Decius Brutus</i>
<i>Tom Powers</i>	<i>Metellus Cimber</i>
<i>William Cottrel</i>	<i>Cinna</i>
<i>Jack Raine</i>	<i>Trebonius</i>
<i>Ian Wolfe</i>	<i>Ligarius</i>
<i>Morgan Farley</i>	<i>Artemidorus</i>
<i>Douglas Watson</i>	<i>Octavius</i>
<i>Douglass Dumbrille</i>	<i>Lepidus</i>
<i>Rhys Williams</i>	<i>Lucilius</i>
<i>Michael Ansara</i>	<i>Pindarus</i>
<i>Dayton Lummis</i>	<i>Messala</i>
<i>Edmund Purdom</i>	<i>Strato</i>
<i>John Hardy</i>	<i>Lucius</i>

samt

senatorer, borgere og soldater.

I DE
 ØVRIGE
 ROLLER:

HANDLINGEN

William Shakespeares »Julius Cæsar« foregår i Rom år 44 f. Kr. Efter sejren over Pompejus i borgerkrigen vælges Julius Cæsar til diktator for livstid og stod nu på magtens tinde. Men under verdensbyens rolige overflade ulmede utilfredshedens glød, og den mægtige imperator havde mange fjender blandt de traditionstro republikanere af den herskende klasse, der frygtede for, at det nu var ude med Roms frihed.

Det varer ikke længe, før en kreds af romerske stormænd danner en sammensværgelse mod Cæsar. Anstifteren er den tidligere hærfører Cassius, og han vinder en forbundsfælle i Cæsars yndling, den højt ansete Brutus, hvis stamfader var en uforsonlig modstander af kongedømmet. Skønt

Der lød en skinger røst, som råbte Cæsar.

Brutus nærer et oprigtigt venskab for Cæsar, føler han det som sin pligt at være med i kampen for Roms frihed.

De sammensvorne mødes en uvejrsnat i Brutus' hus og beslutter at gennemføre deres plan den næste dag, den 15. marts. Cassius foreslår, at de også bør dræbe Marcus Antonius, en af Cæsars mest fremtrædende mænd, som kan blive dem en farlig fjende, men Brutus sætter sig bestemt imod det. Da Brutus er blevet alene, kommer hans hustru Portia. Hun har set, at han har været plaget af bekymringer og forsøger nu uden held at vinde hans fortrolighed.

Samme nat har Cæsars hustru, Calpurnia, en ond drøm. Om morgenen er hun grebet af bange anelser og bønfaller Cæsar om ikke at gå til senatet. Han vil om end modstræbende føje hende, indtil Decius Brutus, en af de sammensvorne, der kommer for at ledsage imperatoren til Capitolium, snedigt fortolker Calpurnias drøm som et lykkeligt varsel.

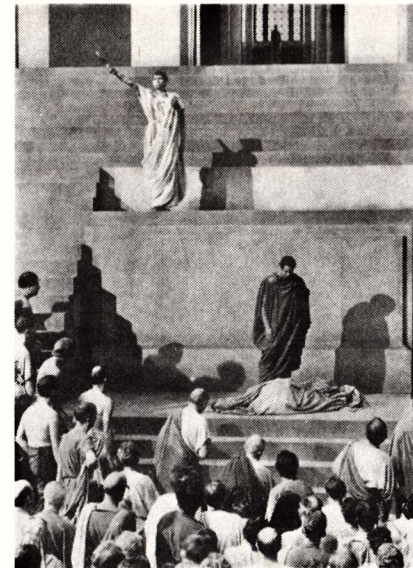
Uden for Capitolium afviser Cæsar et nyt forsøg på at frelse ham fra den skæb-

Vogt dig, o Cæsar, for den 15. marts.

Du også, Brutus?

Landsmænd, lad mig gå ene bort og lyt for min skyld til Antonius.

Jeg frygter disse sære varsler.

ne, hans fjender har tiltænkt ham. De sammensvorne flokkes om ham med en ansøgning, som de på forhånd ved vil blive afslået. Da det sker, støder de ham ned, og Brutus er den sidste, der jager sin dolk i ham.

Antonius foregiver villighed til at samarbejde med drabsmændene og får deres tilladelse til at tale ved Cæsars ligfærd. Her taler Brutus, og det lykkes ham at overbevise romerne om, at den herskesyge diktators død var en nødvendighed, for at de kunne vinde frihed. Derefter tager Antonius ordet og begynder stiltødt med at betone, at Brutus og hans fæller *alle* er »hædersmænd«. Saa rejser hans veltalenhed sig i tiltagende styrke, indtil mængden rives fuldstændig med og i vildt raseri kræver hævn over Cæsars mordere.

De sammensvorne flygter, hvorefter Antonius og Cæsars adoptivsøn Octavius, den senere kejser Augustus, tager magten i Rom og indleder en hensynsløs for-

følgelse af politiske fjender. En borgerkrig følger, og det afgørende slag udkæmpes ved Filippi i Makedonien. Da kampen ender med nederlag for Cassius og Brutus, søger de begge døden. Antonius hylder ædelmodigt sin slagne modstander:

Han var den bedste romer af dem alle;
hver af de sammensvorne, ham undtagen,
af avind myrdede den store Cæsar,
kun han var med af ærlig kærlighed
til fædrelandet og det heles vel.
Hans liv var ædelt, hjertet uden svig,
og sjælens evner sådan sammensat,
at hele verden høre må den dom:
»I sandhed, dette var en *mand!*«

Om de danske tekster skriver medoversætteren **MAGISTER KAJ BOM**

At oversætte Shakespeare uden tab af værdier er umuligt — men man oversætter ham alligevel.

At få et tilfredsstillende resultat frem, når man skal sætte dansk tekst til en filmbearbejdelse af en Shakespeare-tragedie, er håbløst umuligt — men man prøver alligevel at få det mindst dårlige ud af det.

For det skal jo gøres.

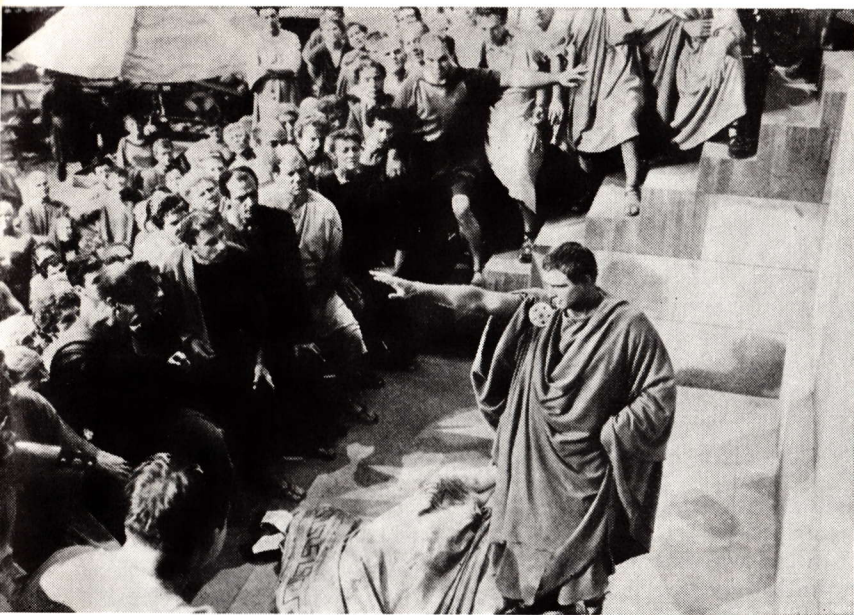
I eventyret kunne man nøjes med at hugge en hæl og klippe en tå; her må hele foden tit ryge med.

Også versfoden. Da Shakespeare skriv sine versdramer, tænkte han vist ikke på, at få et fuldt møbleret »blank verse« på mindst 10 stavelser ofte bliver husvildt på den hastigt rullende filmstrimmel.

Hvad gør man så? I det foreliggende tilfælde er det forsøgt at redde nogle fattige stumper af Shakespeares funklende tirader, når chancen var fair, ved at slå ind i en jambisk rytme (da-dum, da-dum, da-dum), der gerne skulle gøre sig diskret bemærket, vise tilskuerne, at det er poesi. Som hjælpetrop-per er tilkaldt nogle gloser fra den danske romantisk-poetiske tradition, der dels skulle hæve stilen, dels give nogle velkomne ændringer af tryk og stavelsetal i forhold til nutidssprogets knæsatte ord. Gud ske lov for »oh«, »hvi«, »trende«, »skjalv«, »ifald« m. fl. effekter fra Ewalds og Oehlenschlägers sproglige tøjhus, og en særlig tak til »ej«, uden hvis altid redebonne bistand gengivelsen havde været hartad håbløs. — Dog er stien holdt ren for ekstravagancer som »ha!«, »ikkun« og »du est«, for ikke at nærme eksperimentet unødigt til det parodiske.

— — —
Helligrøde mod den store brite? Både ja og især nej. Han smiler nok på sit Parnas, når han ser Shakespeare-filologernes legioner kløve et ord til hans ære, og mindes vel den robuste måde, som han og hans kolleger behandlede teksterne på i sin tid, når en lykkelig inspiration meldte sig eller memorering-en gik i baglås. Mon ikke han selv — med en anderledes lykkelig hånd — gerne havde tekstat denne film og glædet sig over, at hans prægtige værk nåede ud, i en så dejlig udførelse, til alle dem, der er lige så fortrølige med lærredet, som de er uvante med rampelyset.

Kaj Bom.

De, som har øvet denne død, er hædersmænd!

SHAKESPEARE på film

Med M.G.M.s filmatisering af »Julius Cæsar« er der ialt optaget 51 forskellige film over Shakespeares skuespil. De allerfleste af disse film har dog været stumfilm, hvilket måske kan forekomme lidt besynderligt, når man tager i betragtning, at det i så overvældende grad er dialogen, der bærer skuespillene. Første gang, man forsøgte at filme Shakespeare, var i 1906, og det var »Romeo og Julie«, der blev den første i den lange række af Shakespeare-film. Dette stykke er siden blevet filmet fem gange, senest af M.G.M., der i 1936 filmatiserede det med *Norma Shearer* og *Leslie Howard* i titelrollerne. En ny version er i øjeblikket under indspilning i England og Italien.

Alligevel er det »Hamlet«, der indtil nu har været det oftest filmatiserede af Shakespeares skuespil. Ikke mindre end 7 versioner er blevet optaget, siden franskmændene lavede den første Hamlet-film i 1910. Året efter brugte man Kronborg — som jo oprindelig skal have været skuepladsen for dramaet — som scenen for en ny version, og allerede i 1913 kom den næste Hamlet-film, der var en engelsk udgave med den berømte Hamlet-skuespiller *Sir Johnson Forbes-Robertson* i hovedrollen. I løbet af een eneste dag optog de engelske Ealing-studier en Hamlet-film, der bestod af 22 scener. Den sidste Hamlet-film så vi i 1948 med *Laurence Olivier* som »Hamlet«.

Orson Welles har to gange givet sig i kast med Shakespeare, første gang i 1948, da han filmede »Macbeth«, og derefter, da han besluttede at filme »Othello«. I 1935 spillede *James Cagney*, *Dick Powell*, *Olivia de Havilland*, *Anita Louise*, *Mickey Rooney* og *Joe E. Brown* i »En Skærsommernatsdrøm«, og »Som man behager« fulgte året efter med bl. a. *Elizabeth Bergner* og *Laurence Olivier*. »Trolde kan tæmmes« havde været blandt de allerførste Shakespeare-film, idet D. W. Griffith filmede stykket i 1908. En »Henrik VIII«-film blev produceret i 1911 med skuespillerstaben fra »His Majesty's Theatre« i London. Tre måneder efter destruerede man filmens kopier for ikke at skade teatrets indtægter under stykkets opførelse! »Henrik V« husker vi fra 1945 med *Laurence Olivier* i hovedrollen.

Og endelig »Julius Cæsar«, som De skal se i aften. Også dette stykke har flere gange fristet filmproducenterne. En af stumfilmens første storfilm var en Julius Cæsar-film, der med italiensk rollebesætning og 20.000 statister blev indspillet i 1914. Af noget mindre dimensioner var den »halve« film, der blev optaget efter »Julius Cæsar« i 1908, og som bestod af 15 scener og spillede i et kvarter. Den nye M.G.M.-film er nr. 4 i rækken af »Cæsar«-film, og regner man den halve version med, har man lov at sige, at »Julius Cæsar« ialt er blevet filmatiseret 4½ gang. Dertil kan man så yderligere føje en speciel filmoptagelse af tragediens berømte Forum-scene, som *Leo Genn* og *Felix Aylmer* indspillede på foranledning af British Council i 1945.

Fuldtallig er vor hær, vor sag er moden.

EN
METRO-GOLDWYN-MAYER

FILM

»You are my
true and
honourable wife«

Således siger *Brutus* i »Julius Cæsar« til sin kone, *Portia*. Der er heller intet i historien, der tyder på, at Brutus og Portia ikke skulle have levet lykkeligt sammen — men samtidig er det en kendsgerning, at Brutus gavnede sin egen karriere, da han i 46 f. Kr. lod sig skille fra sin første kone for at ægte Portia, der var datter af den berømte Cato og selv havde været gift engang tidligere. Gennem dette ægteskab kom Brutus i nær kontakt med de anti-totalitære kræfter, for hvem Cato var blevet et symbol på friheden. Som det vil vides, havde Cato nogle år forinden begået selvmord som protest mod Cæsars voksende diktatoriske magt og var derved for mange frihedselskende romere kommet til at stå som en martyr.

At Brutus i de skæbnesvangre dage i marts 44 f. Kr. vendte sig mod Cæsar og sluttede sig til sammensværgelsen, er let forståeligt, når man samtidig erindrer sig, at han var ud af en fornem romersk plebejerslægt, hvis politiske overbevisning gennem århundreder havde været republikansk. Så tidligt som i 509 f. Kr. havde en af hans forfædre styrtet det romerske kongedømme, fordrevet den sidste konge, Tarquinius, og ladet sig udråbe til Roms konsul. Dette var ifølge sagnet kun lykkedes ham, fordi han under den mistænksomme konges efterstræbelser havde optrådt som åndssløv. Fra den tid stammer slægtsnavnet Brutus, der paa latin betyder »sløv«.

Ligesom sin slægtning Decius Brutus lod Marcus Junius Brutus sig altså bevæge til at følge sin demokratiske overbevisning, styrket af Cato — som forøvrigt var hans onkel — og Cicero og flere andre. Men det er blevet hævdet, at Brutus i en tidligere periode før sit ægteskab med Portia havde en nær familier tilknytning til Cæsar. Nogle historikere mener, at Brutus i år 59 f. Kr. var forlovet med Cæsars datter, og at forlovelsen kun gik over styr, fordi hun af politiske grunde måtte gifte sig med Pompejus. Andre er gået endnu videre og har endog anset Brutus for at være Cæsars søn. Det er endog tænkeligt, at Cæsar selv har troet på denne mulighed — hans sidste ord til Brutus: »Også du, (min søn) Brutus«, er blevet tydet i denne retning. Noget bevis herfor er aldrig ført og kan heller ikke føres, men motiveringen for mulighedens sandsynlighed er den kendsgerning, at Brutus' moder og Catos halvsøster, Servilia, stod i intim forbindelse med Cæsar.

Du er min ægte hustru —

I sandhed, dette var en mand!

Cæsars legale ægteskabelige forbindelser var et mesterstykke i planlæggelsen af en karriere. Cæsars hustru *Calpurnia*, som vi møder i Shakespeares tragedie, var hans tredje kone. Cæsar var kun en dreng i 14-15-årsalderen, da han første gang var forlovet med en jævn romersk pige ved navn *Cossutia*. Hende brød han forbindelsen med, da han var 16 år, og giftede sig i stedet med *Cornelia*, der var datter af en romersk konsul. Efter hendes død giftede han sig med en anden konsuldatter, *Pompeia*. Dette ægteskab varede i 6 år, men endte brat med skilsmisse efter en skandale, der rystede Roms selskabsliv, og hvori Pompeias navn blev sat i forbindelse med en berygtet romersk tribun ved navn *Clodius*. Cæsar ægtede derefter *Calpurnia*, der ligeledes havde en konsul til fader, men skønt dette ægteskab var langt mere harmonisk end det foregående, overvejede Cæsar nogle år senere alvorligt at lade sig skille — udelukkende af politiske grunde. Det blev dog ikke til noget, parret fandt sammen igen, og paa det tidspunkt, da Shakespeares tragedie foregår, levede de igen lykkeligt sammen.

A. N.